

The Effectiveness of Structural Empowerment on Women's Participation in Tourism Development Projects and Spatial Evolutions of Rural Settlements in Shahrud and Miami Counties

Shafieisabet^{1*}, N., Akrami¹, S.R.,

1. Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Keywords:

- Woman's compatible perception
- Structural empowerment
- Spatial evolutions
- Tourism projects
- Participation

Original Article

Article history:

Received: 12/11/2022

Accepted: 21/12/2022

ABSTRACT

Structural empowerment is effective in women's participation in tourism development projects and spatial evolutions of rural settlements. However, the improvement of structural empowerment indicators in Iran faces many challenges and there are few researches in this field. Therefore, to answer this gap, this research seeks to identify women's structural empowerment's effectiveness in participating in tourism development projects and the spatial evolutions of rural settlements in the study area. The findings of the present quantitative research, carried out using a descriptive-analytical method and based on the questionnaire tool, shows the positive and significant effectiveness of empowerment on women's perception of tourism development projects. The relationship between the women's compatible perception and participation in tourism development projects and spatial evolutions was confirmed based on the path coefficient and the obtained t value. Also, the relationship between empowerment indicators on women's participation in tourism development projects and spatial evolutions with the mediating role of women's compatible perception of tourism development projects, based on the z value, has been significant and positive. Therefore, structural empowerment has been able to involve the participation of women; and cause more appropriate implementation of tourism development projects in line with the spatial evolutions of the rural settlements of the studied area. Nevertheless, it is suggested to pay more attention to the effectiveness of structural empowerment and compatible perception with the purpose of Strengthening for the continuation and increase of women's participation and also in order to prevent the upcoming challenges of empowerment. This article ends with the consequences of this analysis to improve the empowerment of rural women in the process of spatial evolutions of rural settlements.

Copyright: © 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Citation:

Shafieisabet, N. and Akrami, S.R., (2023). The Effectiveness of Structural Empowerment on Women's Participation in Tourism Development Projects and Spatial Evolutions of Rural Settlements in Shahrud and Miami Counties, *Sustainable Development of Geographical Environment*: Vol. 5, No. 8, (105-122).
10.48308/sdge.2023.103836

* Corresponding author E-mail address: (N_shafiei@sbu.ac.ir) / Orcid ID: 0000-0003-3444-6652

Extended abstract

Background and purpose

The approach of structural empowerment of rural women with the aim of participating in tourism development projects is one of the most prominent approaches in the field of spatial developments of rural settlements, which is in four factors such as learning opportunities, receiving information, access to resources and Support is effective on spatial evolutions. Structural empowerment based on education and raising awareness to rural women about the benefits and costs of tourism development, cultivating local knowledge and skills to benefit from various job opportunities, facilitating access to material and spiritual resources and looking at the formation of organizations, is effective on Woman's compatible perception for participation in tourism development projects and spatial evolutions of rural settlements. However, in Iran, unproductive education has turned women into "Objective human" in the process of tourism development projects and has challenged their participation, which hinders development and spatial evolutions. Therefore, the purpose of the current research is to investigate the effect of structural empowerment on woman's compatible perception of tourism development projects and motivating factors for rural women's participation in the spatial evolutions of rural settlements.

Methodology

The statistical population of this practical and quantitative research includes 33 villages active in the tourism sector with 15,196 households, which was randomly calculated by the number of 400 samples based on Cochran's formula, and the questionnaires were completed in 2021. The statistical methods used are correlation analysis and structural equation model (PLS). Modeling was done in two steps. In the first step, the reliability of the index has been confirmed by Cronbach's alpha criteria, which is higher than 0.7, and composite reliability has been confirmed by values higher than CR<0.6. The structural empowerment of rural women with a coefficient of 0.824 has a strong and significant relationship with woman's compatible perception of tourism development projects and spatial evolutions of rural settlements; the woman's compatible perception also has a high correlation with the coefficient of 0.852 with the dimensions of participation in the spatial evolutions of rural settlements. In the second step, all obvious variables related to hidden variables were tested

separately. The values of the fit indices confirmed the measurement patterns in the conceptual model.

Findings and discussion

The findings showed that the path coefficient is significant at the 95% confidence level; because the value of t is greater than 1.96. Based on the of path coefficients values and t value, rural woman's compatible perception of tourism development projects with their structural empowerment with the path coefficient of 0.830 and the t value equal to 48.014 indicates a positive and significant relationship and is confirmed. Women's participation in tourism development projects and spatial evolutions also has a positive and significant relationship with woman's compatible perception of tourism development projects and spatial evolutions, with a path coefficient of 0.382 and a t value of 6.866. In order to measure the mediation hypothesis, the results of the Sobel test showed that there is a mediating and indirect relationship between structural empowerment with the mediating role of woman's compatible perception and their participation in tourism development projects and spatial evolutions of rural settlements. This research is in line with the results of Irawan and Nara's research (Irawan and Nara, 2020). They believe that empowerment in all dimensions in effective participation and benefits from tourism and their fair distribution has led to the development of tourism in society.

Conclusion

The average results of variables show that structural empowerment has been effective on woman's compatible perception of their participation in tourism development projects and spatial evolutions of rural settlements in the studied area. The effective role of women in these projects is undeniable and it is difficult to succeed without the participation of women. Therefore, the empowerment of rural women is important, because it can be effective in creating sustainable cycles of empowering them, including gender equality and increasing income. Nevertheless, it is suggested to pay more attention to the effectiveness of structural empowerment and compatible perception with the purpose of Strengthening for the continuation and increase of women's participation and also in order to prevent the upcoming challenges of empowerment.

Keywords: Woman's compatible perception, Structural empowerment, Spatial evolutions, Tourism projects, Participation.

اثرگذاری توانمندسازی ساختاری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان‌های شاهرود و میامی

ناصر شفیع‌ی ثابت^{۱*}، سیده رضیه اکرمی^۱

۱. گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

توانمندسازی ساختاری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی اثرگذار است. ولی در ایران بهبود شاخص‌های توانمندسازی ساختاری با چالش‌های فراوانی روبرو و پژوهش‌ها هم در این زمینه اندک است. بنابراین، پژوهش حاضر برای پاسخ به این شکاف، در پی شناسایی اثرگذاری توانمندسازی ساختاری زنان برای مشارکت در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی در ناحیه مورد مطالعه است. یافته‌های پژوهش کمی حاضر که به روش توصیفی - تحلیلی و بر مبنای ابزار پرسشنامه انجام شد؛ بیانگر اثرگذاری مثبت و معنادار توانمندسازی بر ادراک زنان از طرح‌های توسعه گردشگری است. رابطه ادراک سازگار زنان با مشارکت آنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی بر مبنای ضریب مسیر و مقدار t به دست آمده هم مورد تایید قرار گرفت. همچنین، رابطه شاخص‌های توانمندسازی بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی با نقش میانجی ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری، بر بنیان مقدار z ، معنادار و مثبت بوده است. بنابراین، توانمندسازی ساختاری، توانسته است مشارکت زنان را با خود همراه سازد و موجب اجرای مناسب‌تر طرح‌های توسعه گردشگری در راستای دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی ناحیه مورد مطالعه شود. با این وجود، توجه بیش از پیش به اثرگذاری توانمندسازی ساختاری و ادراک سازگار با آرمان نیرومندسازی و توان‌افزایی زنان برای پیوستگی و افزایش مشارکت‌شان و نیز در راستای پیشگیری از چالش‌های پیش‌روی توانمندسازی، پیشنهاد می‌شود. این مقاله با پیامدهای این تحلیل برای بهبود توانمندسازی زنان روستایی در فرآیند دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی به پایان می‌رسد.

واژه‌های کلیدی:

- ادراک سازگار زنان
- توانمندسازی ساختاری
- دگرگونی فضایی
- طرح‌های گردشگری
- مشارکت

مقاله: پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۳۰

Copyright: © 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

استناد:

شفیعی ثابت، ن. و اکرمی، س.ر.، (۱۴۰۲). اثرگذاری توانمندسازی ساختاری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان‌های شاهرود و میامی، توسعه پایدار محیط جغرافیایی: سال ۵، شماره ۸، (۱۰۵-۱۲۲).

10.48308/sdge.2023.103836

مقدمه

طرح‌های توسعه گردشگری برای دگرگونی ابعاد محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، و کالبدی - زیربنایی فضاهای روستایی، نیازمند به کارگیری رهیافتی مناسب هستند تا بتوانند همواره در فرآیند توسعه فضایی سکونتگاه‌های روستایی یاری‌رسان باشند. بدینسان، رهیافت توانمندسازی ساختاری زنان روستایی با آرمان مشارکت در طرح‌های توسعه گردشگری به مثابه یکی از برجسته‌ترین رهیافت‌ها در این زمینه بوده و بسیار ارزشمند است (Irawan and Nara, 2020) و کامیابی طرح‌های توسعه گردشگری به مشارکت کنشگران زنان و دیگر روستاییان وابسته است (Fong and Lo, 2008). رهیافت توانمندسازی ساختاری به مثابه یکی از رویکردهای برجسته برای توسعه فضایی سکونتگاه‌های انسانی به وسیله «کانتر»^۱ پیشنهاد شده است. این رویکرد به کارکردها، ساختارهای اجتماعی و منابع موجود در محیط شامل فرصت‌های یادگیری، دریافت اطلاعات، دسترسی به منابع و پشتیبانی اشاره دارد (Amor and et al, 2019; Kanter, 1977, 1993). این رهیافت در راستای آموزش و آگاهی‌بخشی به زنان روستایی نسبت به منافع و هزینه‌های توسعه گردشگری، پرورش دانش و مهارت بومی برای بهره‌مندی آنان از فرصت‌های گوناگون شغلی، آسان‌سازی دسترسی به منابع مادی و معنوی و نگاه به شکل‌دهی نهادها، باعث بهبود ادراک آنان از منافع چندگانه اجرای طرح‌های گردشگری می‌شود. در این فرآیند پاسداشت و بهره‌مندی از منابع در دسترس به شکل عادلانه و برابر مدنظر بوده تا بتواند شرایط مناسب را با آرمان ماندگار شدن منافع گردشگری و بهبود کیفیت محیطی شکل دهد (Giampiccoli and Saayman, 2017). در چند دهه گذشته موضوع توانمندسازی به ویژه توانمندسازی زنان همبسته با طرح‌های توسعه گردشگری مورد توجه قرار گرفته است (UNEP, 2005)، ولی در کشورهای در حال توسعه (همچون ایران)، به دلیل وجود موانع ذاتی (Yasouri and Vatankhah, 2015)، آن چنان که بایسته است، توانمندسازی زنان روستایی همسو با طرح‌های توسعه گردشگری بهبود پیدا نکرده است (UNEP, 2005). در حالی که بر بنیان نظریه «کانتر» (Kanter, 1977, 1993)، در توانمندسازی ساختاری، توانایی برای آسان‌سازی فرصت، دسترسی به اطلاعات، منابع و پشتیبانی در محیط مطرح است (Abu Bakir, 2022). به کارگیری این ساختارهای توانمندسازی می‌تواند در روند دستیابی به اهداف در طرح‌های توسعه گردشگری، نقش چشمگیری در دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی داشته باشد. ولی، به دلایلی همچون نبود پشتیبانی از تشکلهای زنان، آن‌ها نمی‌توانند دسترسی مناسب را به منابع گوناگون مادی و غیرمادی همبسته با توسعه گردشگری داشته باشند. به این دلیل با وجود این که زنان، کنشگران راستین روستا در همه گستره‌ها به ویژه طرح‌های توسعه گردشگری هستند (Irawan and Nara, 2020; Gutierrez and Vafadari, 2022)، نقش آنان در دگرگونی محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - اقتصادی، و کالبدی - زیربنایی اندک است. نبود دسترسی به فرصت‌های آموزشی، بی‌بهرگی از حق برگزیدن، نبود اعتماد به نفس، نبود توانایی و امکان مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی و غیره، اثرگذاری مستقیمی بر دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی دارد (Ampumuza, 2010). این عوامل، ادراک سازگار زنان روستایی و همچنین مشارکت آنان را با چالش روبرو می‌سازد، و بازدارنده توسعه و دگرگونی فضایی است. در حالی که بر بنیان پنداشت از دیدگاه «کانتر»، با فراگیری آموزش به شکل مناسب و افزایش آگاهی از طرح‌های توسعه گردشگری، ادراک سازگار در زمینه مشارکت در طرح‌های گردشگری شکل خواهد گرفت. به گونه‌ای که اگر زنان روستایی، ادراک سازگاری نسبت به طرح‌های توسعه گردشگری داشته باشند، به «انسان کارساز» بدل شده و در این صورت، به شکل کنشگران‌ای در طرح‌های توسعه گردشگری مشارکت می‌کنند. بر مبنای نگرانی سازمان ملل از پیوستن زنان به گروه «فقرترین فقرا» و ضرورت به کارگیری رهیافت توانمندسازی به مثابه یکی از اهداف بنیادین اعلامیه هزاره سوم (Abdulrashid and Bibi, 2011; UNEP, 2005)، لزوم نگرستن به توانمندسازی ساختاری، برای نیرومندسازی و مشارکت و بهره‌مندی از روش‌های توسعه مورد توجه است. در این راستا، واکاوی در زمینه چگونگی بهبود مشارکت زنان

روستایی متأثر از توانمندسازی ساختاری، مستلزم شناخت علمی به چالش‌های اثرگذار توانمندسازی ساختاری بر ادراک- سازگار زنان و مشارکت آنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی است. بنابراین، پرسش بنیادین پژوهش حاضر این است: توانمندسازی ساختاری چه تأثیری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی داشته است؟ در راستای پرسش بنیادین، پرسش‌های فرعی پژوهش در جستجوی این هستند که توانمندسازی ساختاری زنان روستایی از چه راهی بر دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی اثرگذار است؟ و سرانجام اثرگذاری توانمندسازی ساختاری با نقش میانجی ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری، بر مشارکت آنان در طرح‌های توسعه و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی چگونه است؟ از آنجایی که موقعیت ویژه جغرافیایی روستاهای ناحیه مورد مطالعه در سال‌های اخیر از لحاظ توسعه گردشگری، دستخوش دگرگونی فضایی شده و این ناحیه به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری کشور مطرح گردیده است، بنابراین هدف پژوهش حاضر، بررسی عوامل برانگیزاننده مشارکت زنان روستایی در طرح‌های توسعه گردشگری متأثر از توانمندسازی ساختاری و ادراک سازگار آنان از طرح‌های گردشگری در جهت دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه

توانمندسازی ساختاری زنان

توانمندسازی در سطح مفهومی و روش‌شناختی معانی گوناگونی دارد، ولی روی هم رفته مفهومی در راستای برقراری عدالت اجتماعی و فضایی است (Dukic and Volic, 2017)، و به طیف وسیعی از راهکارها گفته می‌شود که به برنامه‌ریزی و کارکرد توسعه می‌انجامد (Rowlands, 1995). یکی از گونه‌های توانمندسازی که با الگوهای دیگر آن پیوند دارد، توانمندسازی ساختاری است که در فاصله سال‌های ۱۹۷۷ و ۱۹۹۳ میلادی توسط «کانتر» مطرح شد. این رویکرد، در چارچوب چهار مولفه بنیادین و اثرگذار توسعه و دگرگونی فضایی به مثابه حق بنیادین انسان، به ساکنان مناطق روستایی کمک می‌کند تا طی آن اعتماد به نفس خود را ارتقاء داده، این فرآیند توان‌افزا و نیرومندساز را در راستای بهبود خودباوری، داشتن حق برگزیدن جهت ساماندهی خود به کار گرفته، از راه آن، ادراک آنان دگرگون شده و ضمن دسترسی به منابع محیطی، آن‌ها را مهار نمایند. این فرآیند با افزایش مشارکت، درآمد حاصل از همکاری را افزایش داده، با آسان‌سازی دسترسی به ساختارهای توانمندکننده محیطی همچون: فرصت^۲، اطلاعات^۳، منابع^۴ و پشتیبانی^۵، احساس قدرت را در مردم شکل می‌دهد (Conger and Kanungo, 1988). ساختارهای توانمندساز، اثرگذاری مثبت و سازگاری بر نگرش‌ها و رفتارها دارند و افراد از راه آن‌ها، روابط مشارکتی را افزایش داده، توان خویش را بهبود می‌بخشند (Meng et al, 2016). این موضوع در راستای افزایش آگاهی درباره حقوق فردی و اجتماعی است و شرایط کنش‌پذیری به کنش‌گری را فراهم می‌سازد. به سخن دیگر، «زنان کارپذیر^۶ و مصرف‌گرا^۷» را به «زنان پاسخگو، کارساز^۷ و تولیدگر^۸» تغییر داده و باعث گذار از توانمندسازی نامولد، به توانمندسازی مولد خواهد شد (WTO, 2018). با توجه به این‌که قدرت، توانایی تصمیم‌گیری و مهار رسمی بر منابع را به اشتراک می‌گذارد (Meng et al, 2016; Kanter, 1997, 1993)، نیاز به تغییر شرایط «قدرت بر» که در فرآیند توانمندسازی محدودکننده است، به وضعیت «قدرت با» و «قدرت در» در بستر رویکردهای اجتماع‌مبنا و مشارکتی است تا ضمن کاهش فقر، مردم را به مثابه افرادی توانمند و قادر به تصمیم‌گیری، سوق دهد (Knight and Cottrel, 2016; Rowlands, 1997). احساس قدرت و اختیار به عنوان «توانایی انجام کارها و بسیج منابع»، برای دستیابی به اهداف منجر می‌شود تا زنان کار را به روش‌های معنادار انجام دهند (Amor et al, 2021). با ضروری شدن مشارکت‌های اجتماعی از دهه ۱۹۸۰ میلادی و ارائه رویکردها و راه‌کارهایی دگرگون‌ساز در گفتمان جنسیت و توسعه در مناطق گوناگون جهان به ویژه در کشورهای در حال توسعه، مفهوم بنیادین و مشترک توانمندسازی زنان پیشنهاد و مورد توجه قرار گرفت. توانمندسازی زنان که به آزادی‌هایی تعبیر می‌شود که در آن زنان از ساختارهای فرهنگی، سنت‌ها، نهادها و نظام‌های تبعیض آمیز رها می‌شوند (Gutierrez and Vafadari, 2022)، به عنوان پنجمین

آرمان برنامه توسعه پایدار سازمان ملل متحد برای دستیابی به اهداف هزاره سوم بیان شده است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۴؛ UN-SDGs).^۸ این رویکرد از راه گروه‌ها یا افراد برای آگاهی‌بخشی در زمینه به چالش کشیدن زبردست بودن زنان و ظرفیت‌سازی برای افزایش مشارکت‌های آنان بیان شده است (Ampumuza, 2010; DFID, 2005). با توجه به تداوم تبعیض‌ها و نابرابری‌ها، نیاز به اصلاح نگرش‌ها از راه ساختارهای توانمندساز همچون افزایش آگاهی از مناسبات قدرت، بهبود مهارت و دیگر مولفه‌هایی است که بتواند میزان توانمندی زنان را بهبود بخشد تا نقش برجسته خود را در پیشرفت وضعیت خانوارهای روستایی و در پی آن، بهبود کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی، به شکل اثرگذار اجرا نمایند. نقش توانمندسازی ساختاری، کمتر از انواع دیگر توانمندسازی مورد توجه قرار گرفته است (Amor et al, 2021). از آنجایی که توانمندسازی ساختاری با ساختارهای اجتماعی همچون ایجاد فرصت‌های برابر، دسترسی به منابع، افزایش اعتماد و تشکل‌سازی همبسته است، بررسی اثرگذاری آن در مشارکت زنان در مناطق روستایی که دارای هنجارهای ویژه اجتماعی هستند، مد نظر است. همچنین این نظریه به لحاظ ساختاری و کارکردی در جلب مشارکت همه اعضای خانواده به سبب همکاری زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی مورد توجه است. از این رو، دیدگاه حاکم بر پژوهش حاضر، نظریه توانمندسازی ساختاری «کانتر» است.

توانمندسازی ساختاری و ادراک سازگار از طرح‌های توسعه گردشگری

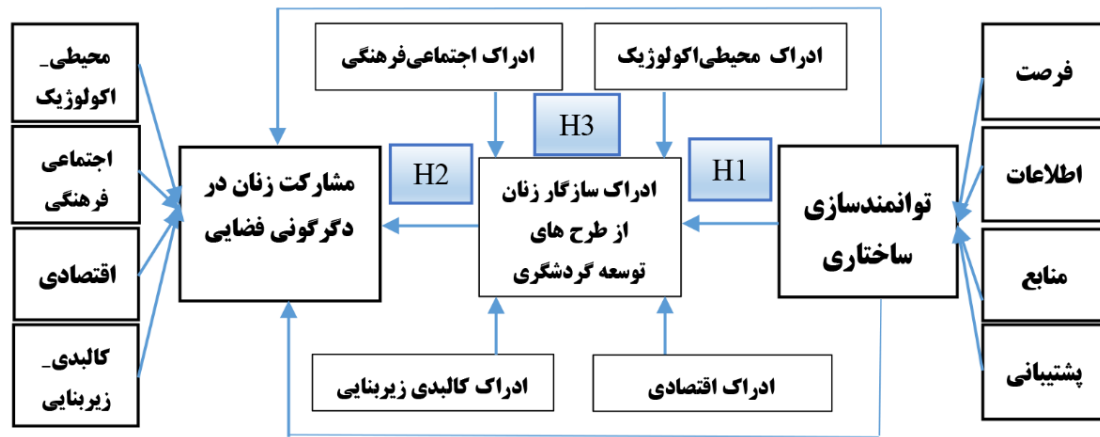
ادراک عبارت است از فرآیند معنادهی به چیزی که ناشی از انتخاب فردی، رمزگشایی و تفسیر اطلاعات خارجی است؛ در طرح‌های توسعه گردشگری، ادراکات یا نگرش‌ها، روندهای روان‌شناختی هستند که ارزیابی مثبت (سازگار) یا منفی (ناسازگار) توسعه گردشگری را که توسط افراد «درک» شده، منتقل می‌کنند (Simao and Mosso, 2013). ارزیابی و ادراک زنان از طرح‌های توسعه گردشگری، می‌تواند شامل ابعاد گوناگون اقتصادی و اجتماعی ادراک شده، باشد (Slathia et al, 2015). با توجه به این که مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری، بر نگرش و ادراک آن‌ها نسبت به گردشگری اثرگذار است (Fong and Lo, 2006)، توجه به کارکرد مؤثر اجرای طرح‌ها که بر جامعه وارد می‌شود بسیار ارزشمند است؛ ضرورت توجه به ادراکات جامعه از این جهت اهمیت دارد که ادراک یا نگرش، با ارزیابی احساس کسب شده از طرح‌ها، در میزان مشارکت، هم در پذیرش موارد مثبت و هم در شناسایی چالش‌ها اثرگذار است (Simao and Mosso, 2013). چون که اثرگذاری در فرآیند توانمندسازی می‌تواند با نیرومندسازی ارزش‌های ادراکی زنان و درک فردیت و توانایی آنان در اثرگذاری بر تصمیم‌ها در ابعاد گوناگون، به مثابه ابزاری برای ایجاد دگرگونی‌های طرح‌های توسعه گردشگری، کاهش فقر و زدایش فرودستی به آنان کمک نماید (Mittal et al, 2014). با توجه به اثرگذاری توانمندسازی بر ادراک، توجه به چارچوب ارائه شده در فرآیند توانمندسازی ساختاری برای درک این که چگونه موقعیت توانمندسازی می‌تواند در طرح‌های توسعه گردشگری نگرش‌ها و رفتارها را ارتقا دهد، قابل توجه است (Meng et al, 2015).

مشارکت در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی

اتخاذ رویکردهای مناسب و بهره‌گیری از آن در فرآیند توسعه گردشگری و دگرگونی فضاهای روستایی بایسته است. در این فرآیند، بی‌گمان افرادی می‌توانند مشارکت بیشتری داشته باشند که ظرفیت، قابلیت و توانمندی بیشتری را به دست آورده باشند. اما در کشورهای در حال توسعه همچون ایران، چیرگی «رویکرد عقلایی گرای فن‌مینا»^۹، در برابر «رویکرد اجتماع مینا»^{۱۰} همچون رویکرد ارتباطی - مشارکتی، که در پایان قرن بیستم در ادبیات توسعه پیشنهاد شد، بازدارنده کاربردی‌شدن دیدگاه‌های مشارکتی است. ناکامی‌های اجتماعی - اقتصادی و محیط‌زیستی برآمده از به کارگیری «رویکرد عقلایی فن‌مینا» در دگرگونی فضایی این‌گونه کشورها، آغازگر بازنگری و توجه در پارادایم‌ها و طرح‌های توسعه به سوی رویکرد «ارتباطی و مشارکتی» شده است (شفیعی‌ثابت و همکاران، ۱۳۹۹). افزایش مشارکت که در طرح‌های توسعه می‌تواند به تضمین یا بهبود پایداری محیط کمک نماید، از راه واسپاری قدرت و نیرومندسازی برای سازمان‌دهی به واکنش‌های محیطی و انجام برنامه‌های آفرینشگرانه از سوی سازمان‌های غیرانتفاعی، دولت‌های ملی و سازمان‌های جهانی مد نظر است (Shafieisabet and Haratifard, 2017; Wallerstein, 2006). نقش کنشگری زنان در برگزیدن‌های

پراج زندگی و مهار بر منابع و تصمیم‌هایی که اثرگذاری برجسته‌ای در زندگی آنان دارد، شناساننده ارزشمندی مشارکت و نگرستن به گفتمان «پایین به بالا»^{۱۱} در برابر رویکرد «بالا به پایین»^{۱۲} است (شکوری و همکاران، ۱۳۸۶). توانمندسازی زنان در گردشگری بر پایه جامعه، با توجه به ساختارهای پیشنهاد شده از سوی «کانتر»، به افزایش عزت نفس و جایگاه زنان در جامعه کمک می‌کند و می‌تواند مشارکت آنان در طرح‌های توسعه و دگرگونی فضایی بهبود بخشد. بررسی پژوهش‌ها همبسته با اثرگذاری توانمندسازی ساختاری، ادراک زنان روستایی و مشارکت‌شان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی، نتایج ناهمسانی را آشکار ساخت. در اسپانیا، همکنشی چشمگیر میان توانمندی و احساس بیشتر به مشارکت، با ارتقا ابعاد توانمندسازی ساختاری همچون افزایش دوره‌های آموزشی نیاز است تا منجر به مشارکت بیشتر شده، سطح درگیری و احساس قدرت افراد افزایش یابد (Amor and et al, 2019). در «کوزکو پرو»، از جمله عوامل پنهان اثرگذار در توانمندسازی زنان روستایی، بهبود دانش و مهارت آنان بوده، همچنین رویکردهای مشارکتی و گردشگری روستایی جامعه مبنای به شکل بهتری توانمندسازی مولد و پایدار را در منطقه پرورش داده است. توانمندسازی بر روی ادراک سازگار زنان روستایی و ابعاد گوناگون فضا در سکونتگاه‌های روستایی اثرگذاری سازگار داشته است (Knight and Cottrell, 2016). در کشور کپ ورد، با وجود این که درک اثرات سازگار ابعاد اقتصادی طرح‌های توسعه گردشگری باعث بهبود توانمندی زنان شده، ولی سیاست‌های «بالا به پایین» و بی‌ارزش دانستن اثرگذاری‌های محیطی و اجتماعی، بازدارنده مشارکت شده است؛ بر این مبنای نیاز به رسمیت شناختن ساکنان و اتخاذ رویکرد مشارکتی و نگرستن به ادراک سازگار روستاییان از طرح‌ها و برنامه‌ها است (Simao and Mosso, 2013). در کنیا مشارکت از جنبه‌های بنیادین توانمندسازی دانسته شده که به مثابه برانگیزاننده پاسخگویی و واکنش‌پذیری انسان و سکونتگاه‌ها در برابر معیشت است که به فرد در ادراک ابعاد اجتماعی و محیطی کمک می‌کند و برای گذار از چالش‌ها و واگذاری اختیار به زنان، نیاز به بهبود ابعاد توانمندسازی ساختاری همچون شکل‌سازی و ایجاد فرصت برابر برای مشارکت است (Muigua, 2015). در آفریقای جنوبی توانمندسازی در طرح‌های توسعه گردشگری نواحی روستایی، موجب شکل‌گیری درآمد نوین و کاهش فقر شده، ولی کاستی در ابعاد زیربنایی و کالبدی، موجب آسیب‌های محیطی شده، همچنین نابرابری در توزیع قدرت و واگذاری اختیار برآمده از رویکرد حکومت‌مبنا، عامل بنیادین در ناتوانی ساکنان نواحی روستایی برای مشارکت در گردشگری است. بر این مبنای فرآیند توانمندسازی با آرمان اجرای طرح‌های گردشگری مسئولانه و تغییر به سمت رویکردهای مشارکتی برای بهره‌مندی از منافع پیشنهاد شده است (Giampiccoli and Saaymann, 2017). بر خلاف کنیا و آفریقای جنوبی که کم‌توجهی به رویکردهای ارتباطی، بازدارنده موفقیت طرح‌های توانمندسازی و نبود مشارکت زنان و بروز آسیب‌هایی در ابعاد گوناگون شده، در کشور اوگاندا، توانمندسازی زنان از راه گردشگری روستایی جامعه مبنای و مشارکتی، موفق به ایجاد فرصت‌هایی برای زنان به ویژه در زمینه روبرو شدن با دگرگونی در ابعاد محیطی و اجتماعی و اقتصادی شده است (Ampumuza, 2010). تجربه موفق اوگاندا نمایان ساخت، توانمندسازی با اتخاذ رویکردهای اجتماع مبنای و مشارکتی توانسته است در طرح‌های توسعه گردشگری اثرگذار شود. پژوهش‌های بررسی شده در کشورهای اروپایی و آمریکایی و آفریقایی نمایان ساخت، با بهبود ابعاد توانمندسازی در طرح‌های توسعه گردشگری، مشارکت زنان روستایی در طرح‌ها افزایش یافته است. رویکرد «حکومت مبنای» و کم‌توجهی به اثرات توانمندسازی ساختاری و ادراک مردم برای چیرگی بر دشواری‌های صرفاً اقتصادی، سبب بروز چالش‌های گوناگون از جمله مشارکت نکردن در طرح‌های توسعه گردشگری شده است (UNEP, 2005). پژوهشی در کشورهای مالزی و نپال نشان می‌دهد توانمندسازی در دگرگونی اجتماعی اثرگذار بوده، بهبود ابعاد توانمندسازی موجب مشارکت زنان در گردشگری شده است (Thein, 2009). پروژه‌های توانمندسازی در کامبوج موفقیت‌آمیز بوده به گونه‌ای که توانمندسازی، موجب مشارکت زنان در همه ابعاد دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی شده است. همچنین، موجب توزیع عادلانه منافع برآمده از اجرای طرح‌ها میان همه ساکنان نواحی مورد مطالعه شده؛ و زنان هم به مثابه تسهیلگران بنیادین توسعه گردشگری اجتماع مبنای بودند. با این همه، هنوز نیاز به آموزش در خصوص به حداقل رساندن اثرات منفی محیطی گردشگری احساس می‌شود (Irawan and

(Nara, 2020). در منطقه جامو و کشمیر پاکستان، توانمندسازی زنان روستایی در ابعاد اجتماعی - اقتصادی ادراک شده از راه فعالیت‌های آموزشی، منجر به افزایش مشارکت و تقویت درآمد آنان شده است (Slathia et al, 2015). این پژوهش‌ها نشان می‌دهد در کشورهای آسیایی بر تقویت ابعاد توانمندسازی، برای مشارکت و اثرگذاری معنادار بر طرح‌های توسعه گردشگری و ابعاد دگرگونی فضایی پافشاری شده است. در مناطقی که به رویکردهای مشارکتی توجه شده، توانمندسازی بر مشارکت زنان اثرگذار است. در ایران پژوهشی در گوراب نمایان ساخت زنان روستایی نیاز به بهبود توانمندسازی دارند، چون بر مشارکت‌شان در ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی و زیربنایی در طرح‌های توسعه گردشگری اثرگذار است (Yasouri and Vatankhah, 2015). پژوهشی در آسارا، کرج، آشکار ساخت گسترش کسب و کارهای گردشگری تنها با اهداف اقتصادی با وجود آموزش‌ها در ابعاد گوناگون، بدون توجه به ابعاد محیطی، موجب بروز چالش‌های بنیادین در راستای دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی شده است، برای تغییر چیرگی رویکرد حکومت مبنای نیاز به روش‌های درست آسان‌کننده توانمندسازی، همچون بهبود ابعاد آن برای افزایش مشارکت در طرح‌های گردشگری است (Shafieisabet and Haratifard, 2017). روی هم رفته، در ایران، با وجود افزایش برنامه‌های آموزشی گوناگون، بازدارنده‌های ذاتی بر سر راه توانمندسازی و مشارکت زنان وجود دارد که از بزرگ‌ترین این بازدارنده‌ها نبود رویکرد مشارکتی، کمبود آگاهی، دانش و دسترسی زنان روستایی به منابع مرتبط و محدودیت فعالیت زنان توسط مردان خانواده است (Yasouri and Vatankhah, 2015). شماری از پژوهش‌های واکاوی شده، ارتباط میان اثرات توانمندسازی بر مشارکت را تایید کرده‌اند. شماری دیگر از آنها این ارتباط را بررسی کرده‌اند. پژوهش‌هایی هم اثرات توانمندسازی بر ادراک، یا تأثیر ادراک بر مشارکت را مورد بررسی قرار داده‌اند. بیشتر مطالعات به شکل جداگانه به موارد فوق پرداخته‌اند. ولی بررسی اثرگذاری توانمندسازی ساختاری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی، موضوعی است که کمتر بدان پرداخته شده است. پژوهش حاضر با رویکردی نوین به شکل آمیخته به این مبحث پرداخته و در چارچوب مدل مفهومی ارائه شده، مؤلفه‌های اثرگذار و اثرپذیر را با نقش میانجی ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری مورد بررسی قرار داده است. البته بررسی پژوهش‌های پیشین از یک سو به مسئله‌شناسی، مسئله‌یابی و متدولوژی پژوهش حاضر کمک نموده و از سوی دیگر، زمینه را برای مقایسه آن با نتایج پژوهش‌های پیشین فراهم ساخته است. برای بررسی اثرگذاری توانمندسازی ساختاری بر ادراک‌سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی، براساس ادبیات و پیشینه پژوهش، چهار بعد توانمندسازی ساختاری شامل (۱) بعد فرصت (شاخص‌های آموزش و آگاهی‌بخشی، فرصت برابر)، (۲) اطلاعات (شاخص دانش و مهارت)، (۳) بعد منابع، (۴) بعد پشتیبانی (شاخص‌های قدرت، تشکیل‌سازی، اعتماد، مشارکت)، برای بررسی ادراک سازگار زنان (متغیر میانجی)، چهار بعد محیطی - اکولوژیک، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، کالبدی - زیربنایی و برای بررسی مشارکت زنان ابعاد محیطی - اکولوژیک، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، کالبدی - زیربنایی (شکل ۱)، به عنوان چارچوب کلی برای آشکار نمودن روابط میان متغیرهای اثرگذار و اثرپذیر پژوهش، مدل‌سازی شد.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

(مأخذ: واکاوی ادبیات و پیشینه پژوهش، سال ۱۴۰۱)

روش‌شناسی

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی و بر بنیان شیوه گردآوری اطلاعات، از نوع توصیفی - پیمایشی است و بر حسب ماهیت داده‌ها، از نوع تحقیقات کمی است. ناحیه مورد مطالعه در شهرستان‌های شاهرود و میامی بر مبنای سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ در مجموع در بردارنده ۱۷۸ روستای دارای سکنه و در برگیرنده ۲۱۶۳۲ خانوار بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۳ روستای فعال در بخش گردشگری که دارای ۱۵۱۹۶ خانوار بوده است و به گونه تصادفی از میان آن نمونه‌گیری شده است. این روستاها به عنوان نمونه موردی پژوهش از طریق مراجعه حضوری و داده‌های وزارت گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی در سال ۱۴۰۰، شناسایی شدند. سکونتگاه‌های گردشگری روستایی این پژوهش، ارائه کننده خدمات اقامتگاهی و پذیرایی، تولیدکننده صنایع دستی، دارای جاذبه گردشگری و یا مرکز خرده فروشی و عمده فروشی صنایع دستی و کشاورزی همبسته با گردشگری هستند. در این پژوهش ضمن استفاده از مصاحبه‌های عمیق، مشاهدات مستقیم و گفتگوهای غیررسمی با صاحبان این مراکز و دهیاران، برای جمع‌آوری داده‌های میدانی از ابزار پرسشنامه بهره گرفته شد. به منظور اطمینان از انطباق سوال‌های برگرفته از پژوهش‌های پیشین با متغیرهای پژوهش در جامعه میزبان، و برای مشخص شدن روایی صوری شاخص‌ها و انطباق آن با شرایط ایران و روستاهای ناحیه مورد مطالعه، همچنین درجه اهمیت شاخص‌های مؤلفه اثرگذار و اثرپذیر، از پژوهش‌های پژوهشگران گوناگون بر مبنای ادبیات و پیشینه موضوع بهره‌گیری شد. برای تعیین حجم نمونه تصادفی برای تکمیل پرسشنامه، از فرمول کوکران بر مبنای جامعه آماری پژوهش استفاده شد، با سطح اطمینان ۹۵ درصد و دقت احتمالی مطلوب ۵٪ و پیش برآورد واریانس ۰/۲۵، تعداد ۳۸۲ نمونه تصادفی به دست آمد. برای دقت بیشتر در تکمیل پرسشنامه و پوشش کامل نمونه‌گیری در روستاها، حجم نمونه تصادفی تا ۴۰۰ نمونه افزایش یافت. افزون بر این، بر مبنای روش نسبت به اندازه خانوارها در روستاهای هدف گردشگری در ناحیه مورد مطالعه، تعداد نمونه‌ها برای پرسشگری در سطح خانوار روستایی برای نمونه‌های تصادفی، در هر روستا با کمک اعضای شورای اسلامی و دهیاری، سرپرستان مرد که زنان خانوارشان درگیر با موضوع گردشگری بودند شناسایی، و نمونه‌های تصادفی برای پرکردن پرسشنامه‌ها از میان آن‌ها در هر روستا برگزیده شدند. سنجش شاخص‌ها به صورت گزینه‌های رتبه‌ای طیفی لیکرت از مقدار ۱ خیلی کم تا مقدار ۵ خیلی زیاد بود. در این رابطه برای سنجش ابعاد گوناگون توانمندسازی ساختاری، تعداد ۴۳ سؤال بر مبنای جدول ۱، همبسته با موضوع پژوهش بهره‌گیری شد.

جدول ۱: متغیرهای پنهان و آشکار فرآیند توانمندسازی ساختاری زنان روستایی

متغیر پنهان	متغیر آشکار	علامه در PLS	پژوهشگران
	آموزش زنان روستایی در زمینه گردشگری	AQ1	
	مراجعه زنان روستایی برای حضور در دوره آموزشی	AQ2	
آموزش	کاربردی بودن آموزش‌ها به زنان در زمینه گردشگری	AQ3	Slathia et al, 2015; Muigua, 2015; Yasouri and Vatankhah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020;
و آگاهی بخشی	آگاهی زنان از فرصت‌های آموزشی در زمینه گردشگری	AQ4	
	آگاهی نسبت به فعالیت‌های گردشگری و حفظ جاذبه‌ها	AQ5	
	فرصت‌های آموزشی برابر برای زنان کل روستا	BQ1	
فرصت برابر	استقلال زنان از نهادهای دولتی متاثر از فرصت برابر	BQ2	Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020; Shaficisabet and Haratifard, 2020
	فرصت برابر آموزش و کسب دانش و مهارت زنان	BQ3	
دانش	دانش و مهارت زنان روستایی در زمینه گردشگری	CQ1	Muigua, 2015; Yasouri and Vatankhah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann,
و مهارت	مهارت زنان در بهره‌گیری از فن‌آوری‌نویین گردشگری	CQ2	

2017; Irawan and Nara, 2020; Shafieisabet and Haratifard, 2020	CQ3	دانش و مهارت زنان روستایی در ارائه بسته گردشگری	
	CQ4	مهارت زنان در اداره بوم‌گردی، مراکز اقامتی و پذیرایی	
	CQ5	مهارت زنان در شناخت، معرفی جاذبه‌ها به گردشگران	
	CQ6	افزایش دانش و مهارت زنان روستایی در زمینه گردشگری	
	DQ1	دسترسی زنان به آیین‌نامه و مقررات در گردشگری	
	DQ2	دسترسی زنان روستایی برای حضور در دوره‌ها	
	DQ3	دسترسی زنان به منابع و نهادهای مسئول در زمان مقرر	
Muigua, 2015; Yasouri & Vatankhah, 2015; Fong & Lo, 2015; Giampiccoli & Saaymann, 2017; Irawan & Nara, 2020; Shafieisabet and Haratifard, 2020	DQ4	دسترسی به فعالیتهای اقتصادی گردشگری زنان	دسترسی به منابع
	DQ5	دسترسی زنان به فعالیتهای زیربنایی	
	DQ6	دسترسی زنان به فضای مجازی و اینترنت	
	DQ7	دسترسی زنان به فناوری‌های نوین	
	DQ8	دسترسی زنان روستایی به سرمایه‌گذاری در گردشگری	
	DQ9	دسترسی زنان به منابع مالی اعتباری در گردشگری	
	EQ1	تصمیم‌گیری زنان در فعالیتهای خود در گردشگری	
	EQ2	خوداتکایی زنان روستایی در طرح‌های توسعه گردشگری	
	EQ3	قدرت خلاقیت و اجرا در برگزاری طرح‌های گردشگری	
Muigua, 2015; Yasouri and Vatankhah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020; Shafieisabet and Haratifard, 2020	EQ4	قدرت زنان متأثر از حمایت سازمان‌های دولتی	قدرت
	EQ5	قدرت زنان متأثر از سرمایه‌گذاری نهادهای رسمی	
	EQ6	خودآگاهی زنان نسبت به گسترش طرح‌های گردشگری	
	EQ7	قدرت چانه‌زنی زنان و گسترش طرح‌های گردشگری	
	FQ1	ایجاد تشکلهای اجتماعی و اقتصادی زنان	تشکل‌سازی
Irawan and Nara, 2020;	FQ2	عضویت و مشارکت زنان در گروه‌های محلی روستا	
	GQ1	اعتماد زنان به میراث، شورا، دهیاری در تصمیم‌گیری‌ها	
Fong & Lo, 2015; Giampiccoli & Saaymann, 2017; Irawan & Nara, 2020;	GQ2	همدلی و اعتماد زنان با یکدیگر در زمینه گردشگری	اعتماد
	GQ3	اعتماد در روابط بین زنان و نهادهای تصمیم‌گیرنده	
	HQ1	مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های گردشگری	
	HQ2	مشارکت زنان با نهادهای رسمی در طرح‌های گردشگری	
Slathia et al, 2015; Muigua, 2015; Yasouri and Vatankhah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020; Shafieisabet and Haratifard, 2020	HQ3	مشارکت زنان روستایی در سرمایه‌گذاری در مراکز اقامتی	مشارکت
	HQ4	تمایل و انگیزه زنان برای مشارکت در کارهای گروهی	
	HQ5	مشارکت زنان در توسعه فعالیت اجتماعی - اقتصادی	
	HQ6	مشارکت زنان روستایی در خدمات پشتیبانی گردشگری	
	HQ7	مشارکت زنان روستایی در تأسیس خانه‌های بوم‌گردی	
	HQ8	مشارکت زنان در سرمایه‌گذاری در فعالیتهای گردشگری	

برای سنجش شاخص‌های اثرپذیر همبسته با ادراک سازگار زنان روستایی از اجرای طرح‌های توسعه گردشگری برای مشارکت در فرآیند آن تعداد ۲۶ سؤال بر پایه جدول ۲ مورد ارزیابی قرار گرفت.

جدول ۲: سنجش شاخص‌های ادراک سازگار زنان روستایی

متغیر پنهان	متغیر آشکار	علایم در	پژوهشگران
ادراک سازگار محیطی - اکولوژیک زنان	حفاظت از منابع و جاذبه‌های طبیعی	IQ1	Muigua, 2015; Yasouri and Vatankehah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020; Irawan and Nara, 2020; Shafieisabet and Haratifard, 2020
	طرح‌های بهبود جاذبه‌های طبیعی و تاریخی	IQ2	
	طرح بهبود تأمین آب برای گردشگری	IQ3	
	طرح‌های تنوع‌زیستی و جاذبه‌ها	IQ4	
	استفاده از انرژی‌های پاک در محیط‌زیست	IQ5	
ادراک سازگار اجتماعی - فرهنگی زنان	ادراک نسبت به مشارکت در طرح‌های توسعه گردشگری	JQ1	
	دوره آموزشی مرتبط با گردشگری	JQ2	
	ایجاد تشکل گردشگری و غیرگردشگری	JQ3	
	طرح‌های ترویج گردشگری	JQ4	
	طرح‌های احداث مراکز اقامتی و پذیرایی	JQ5	
	اجرای طرح‌های گردشگری	JQ6	
	حضور در برنامه‌ها بر افزایش اشتغال زنان	JQ7	
ادراک سازگار اقتصادی زنان	تسهیلات بانکی در گسترش طرح‌های گردشگری	KQ1	
	صندوق مالی گردشگری و غیرگردشگری	KQ2	
	تولید و فرآوری محصولات کشاورزی برای گردشگران	KQ3	
	تولید محصولات غیرکشاورزی برای گردشگران	KQ4	
	ایجاد تشکل اقتصادی و مالی گردشگری	KQ5	
	طرح‌های فروش محصولات گردشگری	KQ6	
	طرح‌های گردشگری و افزایش درآمد زنان	KQ7	
ادراک سازگار کالبدی - زیربنایی زنان	ارائه بسته‌های گردشگری در فضای مجازی	LA1	
	دسترسی به بازار فروش محصولات گردشگری	LQ2	
	ایجاد خدمات پشتیبان گردشگری	LQ3	
	احداث خانه بوم‌گردی، مراکز اقامتی و پذیرایی	LQ4	
	حفظ و نگهداری از یادمان‌های فرهنگی و تاریخی	LQ5	
	نگهداری از بافت قدیمی روستا	LQ6	
	بهبود خدمات زیرساختی و رفاهی	LQ7	

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، سال ۱۴۰۱)

برای سنجش ابعاد دگرگونی فضایی تعداد ۴۶ سؤال بر مبنای جدول ۳، از پرسشگران، انجام شد. روش‌های آماری مورد استفاده، تحلیل همبستگی، با نرم‌افزار تحلیل آماری برای علوم اجتماعی^{۱۳} و مدل معادلات ساختاری^{۱۴} به کمک روش حداقل مربعات^{۱۵}، با نرم‌افزار ویژه تحلیل^{۱۶} انجام شد. مدل معادلات ساختاری، از رویکردهای آماری جامع برای آزمون فرضیه‌ها در روابط میان متغیرهای پنهان و آشکار است (Hare et al, 2014).

جدول ۳: سنجش مشارکت زنان در ابعاد دگرگونی فضایی

متغیر پنهان	متغیر آشکار	علایم در PLS	پژوهشگران
ابعاد محیطی- اکولوژیک فضا	مشارکت زنان و بهبود منابع تامین آب در حفاظت از باغات و مزارع	NQ1	Muigua, 2015; Yasouri and Vatankehah, 2015; Fong and Lo, 2015; Giampiccoli and Saaymann, 2017; Irawan and Nara, 2020; Israr et al, 2020; Hao and Zhang, 2021; Irawan and Nara, 2020; Israr et al. 2020; Hao and Zhang, 2021; Shaficisabet and Haratifard, 2020- شفییعی- ثابت و خاکسار, ۱۳۹۸
	مشارکت زنان و بهبود وضعیت بهره‌برداری از خاک	NQ2	
	مشارکت زنان و بهبود وضعیت بهره‌برداری از مراتع	NQ3	
	مشارکت زنان و بهبود تنوع زیستی در روستا	NQ4	
	مشارکت زنان و بهبود سیستم شبکه فاضلاب روستا	NQ5	
	مشارکت زنان و بهبود چادبه‌های طبیعی در روستا	NQ6	
	مشارکت زنان و افزایش سهم زنان در بهبود حفاظت از منابع مرتعی و جنگلی	NQ7	
	مشارکت زنان و افزایش سهم زنان در بهبود سبزی‌نگی محیط در روستا	NQ8	
	مشارکت زنان و تاثیر آن در بهبود بهداشت محیط در روستا	NQ9	
	مشارکت زنان و تاثیر آن در بهبود اراضی تحت پوشش آبیاری نوین	NQ10	
ابعاد اجتماعی- فرهنگی فضا	مشارکت زنان و بهبود جذابیت عرصه‌های گیاهی و پوشش جنگلی	NQ11	
	مشارکت زنان و بهبود تنوع شغلی زنان روستایی	OQ1	
	مشارکت زنان و تاثیر آن در افزایش جمعیت و جلوگیری از مهاجرت	OQ2	
	مشارکت زنان و افزایش سهم زنان در مدیریت اقامتگاه‌های بوم‌گردی	OQ3	
	مشارکت زنان و افزایش دسترسی به ابزارآلات کشاورزی و غیر کشاورزی	OQ4	
	مشارکت زنان و افزایش و بهبود تعامل آنان با یکدیگر و دهیاری و شورا	OQ5	
	مشارکت زنان و تاثیر در افزایش حس تعلق‌مکانی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	OQ6	
	مشارکت زنان در زمینه رفع چالش‌های محیط طبیعی	OQ7	
	مشارکت زنان در زمینه رفع چالش‌های اجتماعی روستا	OQ8	
	مشارکت زنان در زمینه رفع چالش‌های اقتصادی روستا	OQ9	
ابعاد اقتصادی فضا	مشارکت زنان در زمینه رفع چالش‌های خدماتی و زیربنایی	OQ10	
	مشارکت زنان و تاثیر بر افزایش انسجام اجتماعی و اعتماد	OQ11	
	مشارکت زنان و افزایش تعداد نهادهای مردمی محلی در سطح روستا	OQ12	
	مشارکت زنان و تاثیر آن در بهبود سطح تحصیلات زنان روستایی	OQ13	
	مشارکت زنان و بهبود اقتصادی فعالیت‌های گردشگری در روستا	PQ1	
	مشارکت زنان و بهبود توسعه پس‌انداز فعالیت‌های کارگاهی گردشگری	PQ2	
	مشارکت زنان و بهبود فعالیت‌های کشاورزی همبسته با گردشگری	PQ3	
	مشارکت زنان و بهبود صنایع دستی و کارگاهی گردشگری	PQ4	
	مشارکت زنان و بهبود فعالیت‌های کارگاهی در ارتباط با گردشگری	PQ5	
	مشارکت زنان و تاثیر بر میزان درآمد کل روستا	PQ6	
	مشارکت زنان و تاثیر بر میزان بهبود اشتغال زنان روستایی	PQ7	
	مشارکت زنان و تاثیر بر بهبود اشتغال کل روستا	PQ8	
	مشارکت زنان و تاثیر بر درآمد زنان روستا	PQ9	
	مشارکت زنان و تاثیر بر شکل‌گیری عرضه‌کنندگان محلی صنایع دستی	PQ10	
	مشارکت زنان و تاثیر بر بهبود و ارتقاء بنگاه‌های فعال اقتصادی	PQ11	
مشارکت زنان و شکل‌گیری عرضه‌کنندگان محلی محصولات کشاورزی	PQ12		
مشارکت زنان و افزایش آگاهی و اطلاعات آنان از فعالیت‌های اقتصادی	PQ13		
مشارکت زنان و بهبود وضعیت سرمایه آنان از فعالیت‌های اقتصادی	PQ14		
مشارکت زنان و شکل‌گیری و گسترش صندوق‌های پس‌انداز روستایی	PQ15		
ابعاد کالبدی- زیربنایی فضا	مشارکت زنان و بهبود مسکن ساخته شده با مصالح بادوام در روستا	RQ1	
	مشارکت زنان و بهبود دسترسی به خدمات عمومی	RQ2	
	مشارکت زنان و تاثیر آن بر بهبود بهبود وضعیت راه و معابر	RQ3	
	مشارکت زنان و بهبود وضعیت زیربنای بهداشتی و درمانی	RQ4	
	مشارکت‌زنان برای برخورداری از خدمات‌پشتیبان گردشگری	RQ5	
	مشارکت زنان و بهبود زیربنای آموزشی و فرهنگی مراکز تفریحی	RQ6	
	مشارکت زنان و شکل‌گیری مرکز تاکسی تلفنی و حمل و نقل عمومی	RQ7	

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، سال ۱۴۰۱)

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی نشان داد، از مجموع ۴۰۰ نفر از پاسخگویان، میزان ۵۳/۳ درصد را زنان و ۴۶/۷ درصد را مردان تشکیل داده‌اند. به‌طور کلی بیشترین فراوانی سن پاسخگویان مربوط به گروه سنی ۳۵ تا ۴۴ سال بوده است. بنابراین

بیشتر حجم نمونه را افراد جوان و میانسال تشکیل داده‌اند. همچنین، ۸۹/۸۶ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات بالای دیپلم بودند (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱). در پژوهش حاضر مدل‌یابی در دو بخش، نخست ارزیابی مدل اندازه‌گیری و دوم، ارزیابی مدل ساختاری به وسیله برآورد مسیر بین متغیرها و تعیین شاخص‌های برازش مدل انجام شد.

گام نخست: ارزیابی مدل اندازه‌گیری

برای بررسی برازش مدل اندازه‌گیری، از دو معیار پایایی شاخص و روایی همگرا بهره‌گیری شد. پایایی شاخص، توسط معیارهای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی^{۱۷} آشکار شد. آلفای کرونباخ، میزان بارگیری همزمان متغیرهای پنهان را در زمان افزایش یک متغیر آشکار، اندازه‌گیری می‌کند و پایایی ترکیبی (لویین گلدشتاین)، نسبت مجموع بارهای عاملی متغیر پنهان به مجموع بارهای عاملی به علاوه واریانس خطا است. روایی همگرا با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی^{۱۸}، دومین معیار برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی می‌باشد و به معنای این است که نشانگرهای هر سازه، تفکیک مناسبی را به لحاظ اندازه‌گیری نسبت به سازه‌های دیگر مدل، فراهم می‌سازد. به بیان دیگر، هر نشانگر فقط سازه خود را اندازه‌گیری می‌کند و ترکیب آن‌ها به گونه‌ای است که تمام سازه‌ها، به خوبی از یکدیگر قابل تفکیک هستند. بر این مبنا آزمون روایی همگرا به بررسی همگرایی شاخص‌های اندازه‌گیری کننده متغیرهای مدل می‌پردازد. هرچه میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود بیشتر باشد، برازش بیشتر است. شاخص‌های روایی همگرا (که از آن، جهت مقدار و بررسی روایی متغیرها استفاده می‌شود)، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی میانگین پاسخ‌ها، مطابق جدول ۴ سنجیده شد. پایایی پرسشنامه به واسطه مقادیر آلفای کرونباخ که بالاتر از ۰/۷ است و پایایی ترکیبی به واسطه مقادیر بالاتر از ۰/۶ > CR تایید گردید. شاخص میانگین واریانس استخراجی^{۱۹} که از معیارهای سنجش روایی همگرا است، آشکار ساخت که تمام سازه‌های مورد مطالعه، دارای میانگین واریانس استخراج شده بالاتر از معیار آن یعنی ۰/۵ هستند. در نتیجه مدل رابطه ۱ آورده شده در این پژوهش، از روایی همگرایی مناسبی برخوردار است.

رابطه ۱)

$$AVE = \frac{\sum \lambda_i^2}{\sum \lambda_i^2 + \sum_i var(\varepsilon_i)}$$

جدول ۴: شاخص‌های روایی همگرا و پایایی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پنهان	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی (CR)	AVE	R ² ضریب تعیین
آموزش و آگاهی‌بخشی	۰/۹۲۷	۰/۹۲۹	۰/۹۴۵	۰/۷۷۴	۰/۹۲۹
فرصت برابر	۰/۸۹۲	۰/۸۹۲	۰/۹۳۳	۰/۸۲۲	۰/۹۲۸
فرصت	۰/۹۵۴	۰/۹۵۵	۰/۹۶۱	۰/۷۵۶	۰/۸۸۸
دانش و مهارت	۰/۹۳۵	۰/۹۴۱	۰/۹۴۹	۰/۷۵۵	۰/۸۲۷
منابع	۰/۸۹۰	۰/۹۱۵	۰/۹۱۱	۰/۵۴۳	۰/۸۳۵
قدرت	۰/۸۹۲	۰/۹۲۰	۰/۹۱۸	۰/۶۲۷	۰/۸۴۶
تشکل‌سازی	۰/۸۷۳	۰/۸۷۳	۰/۹۴۰	۰/۸۸۷	۰/۵۹۴
اعتماد	۰/۹۰۷	۰/۹۰۷	۰/۹۴۲	۰/۸۴۳	۰/۹۰۲
مشارکت	۰/۹۵۶	۰/۹۵۶	۰/۹۶۳	۰/۷۶۴	۰/۹۴۷
پشتیبانی	۰/۹۶۹	۰/۹۷۳	۰/۹۷۲	۰/۶۴۱	۰/۹۳۵
توانمندسازی زنان	۰/۹۸۲	۰/۹۸۵	۰/۹۸۳	۰/۵۸۲	-
ادراک سازگار محیطی - اکولوژیک	۰/۸۷۵	۰/۸۸۰	۰/۹۰۹	۰/۶۶۶	۰/۶۶۱
ادراک سازگار فرهنگی - اجتماعی	۰/۹۰۷	۰/۹۱۰	۰/۹۲۷	۰/۶۴۴	۰/۸۶۷
ادراک سازگار اقتصادی	۰/۹۲۳	۰/۹۲۴	۰/۹۳۸	۰/۶۸۵	۰/۹۰۰
ادراک سازگار کالبدی - زیربنایی	۰/۸۸۵	۰/۸۹۰	۰/۹۱۱	۰/۵۹۶	۰/۸۴۶
ادراک سازگار زنان	۰/۹۶۵	۰/۹۶۶	۰/۹۶۷	۰/۵۳۵	۰/۶۹۰
مشارکت در دگرگونی محیطی - اکولوژیک	۰/۹۰۸	۰/۹۱۲	۰/۹۲۵	۰/۵۵۷	۰/۶۹۶
مشارکت در دگرگونی اجتماعی - فرهنگی	۰/۹۳۹	۰/۹۴۳	۰/۹۴۷	۰/۵۸۲	۰/۸۹۶
مشارکت در دگرگونی اقتصادی	۰/۹۶۲	۰/۹۶۵	۰/۹۶۶	۰/۶۶۰	۰/۹۴۸
مشارکت در دگرگونی کالبدی - زیربنایی	۰/۷۸۸	۰/۸۰۹	۰/۸۶۲	۰/۶۱۲	۰/۵۳۱
جمع‌بندی کلی مشارکت زنان در دگرگونی فضایی	۰/۹۷۵	۰/۹۷۸	۰/۹۷۷	۰/۵۰۶	۰/۸۲۹

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

در جدول ۴، ضریب تعیین (R^2) نشان‌دهنده این است که چقدر می‌توان به پیش‌بینی مدل مطمئن بود.

تحلیل همبستگی متغیرهای پنهان

تحلیل همبستگی متغیرهای پنهان، با استفاده از نرم‌افزار تحلیل آماری و آزمون پیرسون انجام شد. ضریب همبستگی پیرسون میزان همبستگی خطی بین دو متغیر تصادفی را می‌سنجد. در این تحلیل، اعداد یک، نشان‌دهنده همبستگی متناظر یک متغیر با خودش است. قدرمطلق مقادیر بیشتر، نشان‌دهنده همبستگی بیشتر است. در این تحلیل تمام ضرایب همبستگی، در سطح خطای ۵ درصد، مثبت و معنی‌دار هستند. توانمندسازی ساختاری زنان روستایی با ضریب ۰/۸۲۴ دارای رابطه قوی و معنادار با ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، همچنین ادراک سازگار زنان روستایی از طرح‌های توسعه گردشگری با ضریب ۰/۸۵۲ دارای همبستگی بالایی با ابعاد دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی است.

گام دوم: ارزیابی مدل ساختاری

مدل معادلات ساختاری جهت تحلیل داده‌ها به منظور ارزیابی بین متغیر آشکار و پنهان طراحی شده است. پس از جمع‌آوری اطلاعات، جهت مشخص نمودن اینکه شاخص‌های اندازه‌گیری (متغیرهای آشکار) تا چه اندازه برای سنجش متغیرهای پنهان قابل قبول هستند، ابتدا همه متغیرهای آشکار مربوط به متغیرهای پنهان، به‌طور مجزا، آزمون شدند. مقادیر شاخص‌های برازش، الگوهای اندازه‌گیری در مدل مفهومی را تایید نمود و بیانگر این است که شاخص‌های اندازه‌گیری متغیرهای آشکار شده، می‌توانند متغیرهای پنهان را به‌طور قابل قبول مورد سنجش قرار دهند. در مدل معادلات-ساختاری ضرایب، بین متغیرهای پنهان و متغیرهای آشکار، بارهای عاملی (وزن‌های بیرونی) می‌باشند. در مدل اندازه‌گیری، روابط بین متغیرهای آشکار و پنهان، پدیدار می‌شود. ضریب مسیر یا ضریب β ، بیانگر وجود رابطه علی خطی و شدت و جهت این رابطه بین دو متغیر پنهان است. در حقیقت همان ضریب رگرسیون در حالت استاندارد است که عددی بین -۱ تا +۱ است که هر چه نزدیکتر به صفر شود، نشانگر کاهش رابطه علی خطی بین دو متغیر پنهان است. ضریب مسیر، شامل ضرایب بین متغیرهای پنهان با یکدیگر است. در مدل پژوهش حاضر، متغیر توانمندسازی ساختاری زنان-روستایی، به مثابه عامل اثرگذار و برون‌زاد، ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری به مثابه متغیر میانجی و مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، متغیر اثرپذیر و درون‌زاد است. مدل بیرونی در حالت معنی‌داری، ضرایب (t-value) را نشان می‌دهد. این مدل در واقع تمامی معادلات اندازه‌گیری و معادلات ساختاری را با استفاده از مقدار t، آزمون می‌کند. بر طبق این مدل، ضریب مسیر در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است؛ چون مقدار t از ۱/۹۶ بیشتر است. جدول ۵ ضرایب مسیر (بتا)، مقدار t و معنی‌داری را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده از مقادیر t و ضرایب مسیر، ادراک سازگار زنان روستایی از طرح‌های توسعه گردشگری از توانمندسازی ساختاری آنان با ضریب مسیر ۰/۸۳۰ و مقدار t ۴۸/۰۱۴، گویای رابطه مثبت و معنی‌دار است و مورد تایید قرار گرفت. همچنین نتایج آشکار ساخت، مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی، با ضریب مسیر و مقدار t به ترتیب ۰/۳۸۲ و ۶/۸۶۶ رابطه مثبت و معنادار با ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی دارد.

جدول ۵: ضرایب مسیر (بتا)، ولیره t، معنی‌داری و نتیجه فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	P- value	T- value	ضریب بتا	فرضیه‌های اثرگذار مستقیم
تایید	۰/۰۰۰	۴۸/۰۱۴	۰/۸۳۰	H1 اثرات توانمندسازی ساختاری ← ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری
تایید	۰/۰۰۰	۶/۸۶۶	۰/۳۸۲	H2 ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری ← مشارکت آنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

به منظور سنجش فرضیه میانجی، از آزمون سوبل استفاده شد که یکی از آزمون‌های پرکاربرد جهت سنجش متغیرهای میانجی است. بر این شالوده، نتایج به دست آمده نشان داد، بین توانمندسازی ساختاری با نقش میانجی ادراک سازگار زنان و مشارکت‌شان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، رابطه میانجی و غیرمستقیم وجود دارد، چون مقدار Z برابر با ۶/۷۹۷ و بیشتر از ۱/۹۶ شده است، بر این مبنا این فرضیه مورد تایید قرار گرفت.

جدول ۶: نتایج آزمون فرضیه میانجی پژوهش

نتیجه	P- value	Z- value	اندازه تأثیر	فرضیه متغیرهای میانجی
تایید	۰/۰۰۰	۶/۷۹۷	۰/۲۶۶	H3 اثرات توانمندسازی ساختاری ← ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری ← مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

بحث و نتیجه‌گیری

اثرات توانمندسازی ساختاری بر ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری می‌تواند، زمینه مناسب مشارکت آنها را طرح‌های توسعه و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان‌های شاهرود و میامی فراهم سازد. بر این مبنا، سه فرضیه مورد آزمون قرار گرفت. نتایج فرضیه اول نشان داد رابطه مثبتی بین توانمندسازی ساختاری بر ادراک سازگار زنان از طرح‌های توسعه گردشگری وجود دارد (جدول ۵). این نتایج با پژوهش اسلاتیا و همکاران (Slathia et al, 2015) همراستا است که اثرات توانمندسازی بر ادراک زنان در طرح‌های توسعه گردشگری اثرگذار است. نتایج فرضیه دوم نشان دهنده رابطه مستقیم، مثبت و معنادار میان ادراک سازگار زنان با مشارکت آنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد. بر این مبنا ادراک سازگار زنان روستایی مطابق جدول ۵، دارای تاثیر معناداری بر مشارکت آنان در توسعه گردشگری است. این نتایج با پژوهش سیمائو و موسو (Simao and Mosso, 2013) که آشکار نمودند ادراک از طرح‌های توسعه گردشگری بر مشارکت اثرگذار و تأثیرات، مستلزم مشارکت عمومی و مطالعه ادراکات ساکنان است، همراستا می‌باشد. نتایج فرضیه سوم (جدول ۶)، نشان داد که توانمندسازی ساختاری بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی با نقش میانجی ادراک سازگار اثرگذار است که با نتایج پژوهش ایراوان و نارا، (Irawan and Nara, 2020)، همراستا است. آنان معتقدند توانمندسازی در تمام ابعاد در مشارکت اثرگذار و منافع حاصل از گردشگری و توزیع عادلانه آنها، منجر به توسعه گردشگری در جامعه شده است. نتایج این پژوهش آشکار ساخت از نظر جامعه آماری، اثرات توانمندسازی بر ادراک سازگار زنان در طرح‌های توسعه گردشگری، در مشارکت آنان اثرگذار بوده، چنانکه میانگین متغیرها گویای آن است. بر این مبنا ارتقا شاخص‌های توانمندسازی توانسته است تا در ادراک زنان از ابعاد گوناگون طرح‌های توسعه گردشگری اثر گذارده و منجر به مشارکت زنان شود. توسعه گردشگری بدون مشارکت زنان دشوار و نقش موثر آنان در این فرآیند، انکارناپذیر است. در پژوهش حاضر آشکار شد توانمندسازی ساختاری، رویکردی مهم در راستای بسترسازی لازم جهت مشارکت زنان روستایی در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی است. به سخن دیگر زمانی که زنان روستایی آنقدر توانمند شده باشند که خود، طراحان و تصمیم‌گیران طرح‌های توسعه گردشگری شده و مشارکت داوطلبانه داشته باشند، می‌توان انتظار داشت که توانمندسازی به صورت مولد و کارساز برقرار شده، فرآیند توان‌افزایی منجر به مشارکت آگاهانه و فعال زنان روستایی گردیده و طرح‌های توسعه گردشگری، در جریان توسعه قرار گرفته است. توان‌افزایی زنان روستایی از این رو اهمیت دارد که می‌تواند در ایجاد چرخه‌های پایدار تواناساز آنان از جمله در برابری جنسیتی و افزایش درآمد

آنان موثر واقع شود. وقتی زنان این اطمینان را درک کنند که به‌طور مداوم مشارکت‌هایشان شناسایی و ارزش‌گذاری خواهد شد، در نتیجه، احساس توانمندی خود را ابراز و از پیوستگی دوره‌های توانمندسازی استقبال می‌کنند. بر این مبنا توجه بیش از پیش به توانمندسازی ساختاری زنان و رویکردهای ارتباطی، به منظور تداوم قدرت‌بخشی و ظرفیت‌افزایی زنان جهت افزایش مشارکت‌شان، از طریق راهکارهایی چون پیوستگی دوره‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود. پژوهش‌های آتی می‌تواند به بررسی پیامدهای مثبت و منفی متاثر از اثرات توانمندسازی ساختاری بر ادراک زنان در طرح‌های توسعه گردشگری و دگرگونی فضایی سکونتگاه‌های روستایی در میزان مشارکت آنان بپردازد.

سیاسگزاری

از تمامی زنان و مردان ساکن در روستاهای شهرستان‌های شاهرود و میامی، دهیاران، اعضای شورای اسلامی شهر و روستا، انجمن خیریه شاهرود، انجمن طنین طبیعت تیرگان و تمامی افرادی که در این پژوهش همکاری نمودند، صمیمانه سپاسگزاریم.

پی‌نوشت

- 1- Kanter. R.M 1977, 1993
- 2- Opportunity
- 3- Information
- 4- Sources
- 5- Protection
- 6- Object
- 7- Subject
- 8- United Nations
- 9- Technocentrism Rationalism Planning Approach
- 10- Community- based
- 11- Down- Up
- 12- Up- Down
- 13- SPSS: Statistical Package for the Social Sciences
- 14- SEM: Structural Equation Modeling
- 15- PLS: Partial Least Squares
- 16- SMARTPLS3 Software
- 17- CR: Composite Reliability
- 18- CFA: Confirmatory Factor Analysis
- 19- AVE: Average Variance Extracted

منابع

- اهداف توسعه هزاره، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۴.
<http://ensani.ir/fa/article/download/356474> . (Available at: 1401/03/01)
 شفیعی ثابت، ن. و یوسفی، س.، ۱۴۰۰. تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان در فرایند توسعه سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: ناحیه گیلوان و آب‌بر شهرستان طارم)، پژوهش‌های دانش زمین، ۱۷(۱)، ۴۱-۴۴.
 DOI:20.1001.1.20088299.1395.7.1.4.5
 شفیعی ثابت، ن.، رحمانی، ب. و رهبری، م.، ۱۳۹۹. رویکرد مدیریت روستایی و دگرگون سازی فضایی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: استان سمنان)، ۱۰(۳۵)، ۲۸۰-۲۵۷. DOI:10.30488/GPS.2019.128870.2774
 شکوری، ع.، رفعت‌جاه، م. و جعفری، م.، ۱۳۸۶. مولفه‌های توانمندی زنان و تبیین عوامل مؤثر بر آن، پژوهش زنان، ۵(۱)، ۲۶-۱.
https://jwdp.ut.ac.ir/article_19252.html

Abdulrashid, Kh. and Bibi, Z., 2011. Womem's Socio-Economic Empowerment through Participatory Approach A Critical Assessment, Pakistan Economic and Social Review, 49 (1), 133-148, <https://www.jstor.org/stable/41762427>

- Abu Bakir, S.M., 2022. Examining the Impact of Structural Empowerment on Services Quality: The moderating Role of Psychological Empowerment: A Study at 5 Star Hotels in Amman, Amman Arab University, *Journal of Management Information and Decision Sciences* (Print ISSN: 1524-7252; Online ISSN: 1532-5806), 25(2S), <https://www.abacademies.org/articles/examining-the-impact-of-structural-empowerment-on-services-quality-the-moderating-role-of-psychological-empowerment-a-study-at-5-s-13391.html>
- Ampumuza, C., 2010. Women Empowerment through Community-based and Rural Tourism: An Actor Network Perspective, Department of Tourism Kabale University, Rwanda. Conference Paper, <https://www.kab.ac.ug/publication/women-empowerment> (Available at:2022/03/02).
- Amor, A.M., AbealVazquez, J.P. and Faina, J.A., 2019. Transformational leadership and work engagement: Exploring the mediating role of structural empowerment, *European Management Journal*, 38(1), 169-178. DOI:10.1016/j.emj.2019.06.007
- Amor, A.M., Xanthopoulou, D., Calvo, N. and AbealVázquez, J.P., 2021. Structural empowerment, psychological empowerment, and work engagement: A cross-country study, *European Management Journal*, 39(6), 779-789. DOI:10.1016/j.emj.2021.01.005
- Conger Jay, A. and Kanungo Rabindra, N., 1988. The Empowerment Process: Integrating Theory and Practice, *Academy of Management Review*, 13(3), 471-482. DOI:org/10.2307/258093 (Available at:2022/03/01)
- Dukic, V. and Volic, I., 2017. The Importance of Documenting and Including Traditional Wisdom in Community-Based Ecotourism Planning: A Case Study of the Nature Park Ponjavica in the Village of Omoljica (Serbia). *SAGE Open*, 7(1). DOI:10.1177/2158244016681048
- Fong, S.F. and Lo, M.C., 2015. Community Involvement and Sustainable Rural Tourism Development: Perspective from Local Communities. *European Journal of Tourism Research*, 11, p. 125-146. <https://www.ejtr.vumk.eu/index.php/about/article/download/198/200/678>. (Available at:2022/03/01)
- Giampiccoli, A. and Saymaan, M., 2017. Community-based tourism, responsible tourism, and infrastructure development and poverty. *Afr J Hosp Tour Leisure*, 6(2), 1-28. http://www.ajhtl.com/uploads/7/1/6/3/7163688/article_19_vol_6__2__2017.pdf. (Available at:2022/03/01)
- Gutierrez, E.L.M. and Vafadari, K., 2022. Exploring the Relationship between Women's Participation, Empowerment, and Community Development in Tourism: A Literature Review, *International Marketing Journal of Culture and Tourism (IMJCT)*, 2, 39-68, DOI:10.33001/18355/IMJCT0105
- Hare, J.F., M.Ringle, C., M.Hult, G.T. and Sartedt, M., 2014. A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). SAGE Publications, Inc P. 384. <http://www.pls-sem.com>
- Irawan, N. and Nara, V., 2020. Managing women Empowerment through participation in sustainable tourism development in Kampong Phluk, Siemreap, Cambodia, *International Journal of Economics Business and Accounting Research (IJEBAAR)*, 4(02), DOI:10.29040/ijebar.v4i02.1053
- Kanter, R.M., 1993. Men and women of the corporation (2nd ed). New York: Basic Books. P. 390. <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=10807> (Available at:2022/03/15)
- Knight, D.W. and Cottrell, S.P., 2016. Evaluating tourism-linked empowerment in Cuzco, Peru. *Annals of Tourism Research*, 56, 32-47. DOI:10.1016/j.annals.2015.11.007
- Meng, L., Jin, Y. and Guo, J., 2016. Mediating and/or moderating roles of psychological empowerment. *Applied Nursing Research*, 30, 104-110. DOI:10.1016/j.apnr.2015.11.010
- Mittal, A., Agarwal, R. and Agarwal, Sh., 2014, Women Empowerment, *International Research Journal Management Socio Human*, 5(5), ISSN 2277-9809. (On line) 2348-9359 (Print) DOI: <https://doi.org/10.32804/IRJMSH>
- Muigua, K., 2015. Empowering the Kenyan People through Alternative Dispute Resolution Mechanisms. In *CIArb Africa Region Centenary Conference 2015*. http://profiles.uonbi.ac.ke/kariuki_muigua (Available at: 2022/03/12)
- Rowlands, Jo., 2010. Empowerment examined, *Development*, June 1995 *Development in Practice*, 5(2), 101-107. DOI: 10.1080/0961452951000157074
- Slathia, P.S., Paul, N. and Nain, M.S., 2015. Socio-economic Empowerment of Rural Women through Rural Tourism Projects in Jammu Region of J&K State in India, *Indian Journal of Extension Education*, 51(3-4), 40-43. Print ISSN:0537-1996. Online ISSN :2454-552X. <https://indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:ijee3&volume=51&issue=3and4&article=008> (Available at: 2022/03/12)
- ShafieiSabet, N. and Haratifard, S., 2017. Impact of Empowering Local Stakeholders in Tourism Development and Sustainability of Marginal Rural Settlement in Iran, *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 226a, 493-504. Doi: 10.22080/jtpd.2019.15957.3016

- Simao, J. and Mosso, A., 2013. Residents' perceptions towards tourism development: the case of Sal Island. *International Journal of Development*, 12(2), 140-157. DOI:10.1108/IJDI-12-2012-0076/
- Thein, O., 2009. Women Empowerment through Tourism from Social Entrepreneurship Perspective, Thesis Social- Spatial Analysis, Wageningen University and research Center, Netherlands. <https://edepot.wur.nl/11305> (Available at: 2022/04/01)
- UNEP, W., 2005. Making Tourism more Sustainable-Part II, Case Studies (Available at: 2022/04/23). 209 p. DOI:10.18111/9789284419722
- World Tourism Organization, 2018. Tourism for Development 1, Key Areas for Action UNWTO, Madrid. 144 p. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419722>. (Available at: 2022/04/21)
- Yasouri, M. and Vatankhah Kalurazi, Z., 2015. The rule of tourism in the Development of Rural Women Entrepreneurship, *Arid Region Geography studies*, 5(20). DOI:10.22059/JRUR.2015.54910.